

Автор статті:

Надія Павлик,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальних технологій

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ, СУМІЖНИХ ДО НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Термін «неформальна освіта» увійшов у науковий обіг європейських країн наприкінці ХХ століття як реакція на актуальні суспільні перетворення щодо створення умов для залучення окремих категорій людей та груп до соціального розвитку. На нашу думку, процес створення та вживання терміну відбувався еволюційним шляхом – через поступове поширення та поглиблення розуміння альтернативних форм освіти, а не як штучно придуманий термін для позначення певного поняття або феномену. Ефективність використання різних форм неформальної освіти для досягнення результатів формування громадянськості, залучення людей до просоціальної діяльності, їх активізація та сенсифікація сприяли поширенню досвіду її впровадження та потреби теоретичного обґрунтування цих ефектів. Це зумовило розвиток досліджень щодо сутності та змісту неформальної освіти, а також розробок, спрямованих на визначення та тлумачення цього поняття. Важливо відзначити факт, що найбільш успішний досвід неформальної освіти часто піддається процесам формалізації як інтеграції у державну систему освіти, що також утруднює розмежування категорій. Схожа тенденція описана у дослідженні білоруських інноваційних перспектив неформальної освіти І. Яковлевої (Яковлева І.А., 2011), де зазначається, що рушійною силою системного розвитку неформальної освіти є ситуація постійної конкуренції між минулими та сучасними змістом та формами навчання. Аргументами такої боротьби між формальною та неформальною системами в Україні для неформальної освіти є мобільність, гнучкість та можливість швидко реагувати на актуальні потреби людей та громад; для формальної – можливість гарантувати результати та сертифікацію.

Нами було проведено порівняльний аналіз понять, суміжних до поняття неформальної освіти, результати якого висвітлено у табл. 1.

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз понять, суміжних з неформальною освітою

Поняття	Дефініції	Порівняння з неформальною освітою
Неперервна освіта	Пізнання, що відбувається протягом щоденної діяльності під час роботи, відпочинку або спілкування; немає структурованих цілей та форм; як правило, не підтверджується сертифікатом (Brussels: Commission of the European Communities, 2001)	<i>Спільне:</i> відсутність сертифікатів або дипломів <i>Відмінне:</i> неформальна освіта є цілеспрямованою та послідовною
Освіта дорослих	Процес поєднання власного практичного (професійного) досвіду з колективним досвідом інших людей або широким соціальним досвідом (Зінченко С., 2010)	<i>Спільне:</i> інтерактивність форм організації процесу пізнання; можливість професійного зростання <i>Відмінне:</i> неформальна освіта може ґрунтуватися не на професійних інтересах

Позашкільна (позааудиторна) освіта	Частина навчального плану школи та його реалізації, що передбачає вільний вибір видів занять залежно від інтересів учасників; узгоджується з навантаженням викладачів та студентів та планами виховної роботи (Смеречак Л.І., 2010)	<i>Спільне:</i> добровільність участі, орієнтація на інтереси <i>Відмінне:</i> неформальна освіта не входить до навчальних планів та не пов'язана з навантаженням та виховною роботою
Інформальна освіта	Пізнання, що спрямоване на вирішення конкретних проблем особи; не має організованої підтримки; є експеріментальним та холистичним; може бути неусвідомленим (Rohs M., 2007)	<i>Спільне:</i> актуальність змісту освіти для її учасників <i>Відмінне:</i> наявність організованості, усвідомленості та теоретичної бази упровадження

Таким чином, неформальна освіта, маючи певні спільні характеристики з іншими процесами пізнання, навчання та виховання, є, однак, відмінною від них унаслідок інших методологічних основ і технологій її упровадження.

Використана література:

1. Зінченко С. Неформальна освіта та самоосвіта як підґрунтя успішної професійної самореалізації викладачів вищих навчальних закладів мистецького напрямку [Електронний ресурс] / Світлана Зінченко. — Режим доступу до ресурсу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nivoo/2010_4/34.pdf; // Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика : [Зб. наук. пр.] — Випуск 4. — К. : АПН України, 2010. — С. 246-250.
2. Проблема визнання та розвитку неформальної освіти в Україні [довідь] [Електронний ресурс] / колектив авторів // Тематична група «Освіта», Школа європейської інтеграції для лідерів громадянського суспільства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.ipo.org.ua/upload/.../Education.doc.
3. Смеречак Л. І. Педагогічні умови організації позааудиторної роботи студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» [Електронний ресурс] / Л. І. Смеречак. — Режим доступу до ресурсу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/N183-3z066-070.pdf; // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. — 2010. — Вип. 183, ч. 3. — С.66-70.
4. Яковлева И. А. Инновационные перспективы неформального образования детей и молодежи в Беларуси : Опыт социального аудита / Яковлева Ирина Алексеевна // Вісник Харківського національного університету імені Н. В. Каразіна. — 2011. — №948. — С. 242-247.
5. Making a European Area of Lifelong Learning a Reality — Brussels : Commission of the European Communities, 2001. — 46 p., P. 32-33.
6. Rohs M. Zur Theorie formellen und informellen Lernens in der IT-Weiterbildung / Hamburg : Helmut-Schmidt-University, 2007. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://opus.unibw-hamburg.de/opus/frontdoor.php?source_opus=1230.